

DOMINGU II TEMPU KUAREZMA – TINAN B

Tema

Iha Domingu II Kuarezma nian, Maromak nia Liafuan define dalan ne'ebé dixípulu loos tenke tuir atu to'ó ba moris foun: rona ho atensaun Maromak no ninia projetu sira, obediénsia totál no radikál ba Aman nia planu sira.

Evanjellu relata Jezús nia transfigurasaun. Hodi uza elementu simbóliku sira Testamentu Tuan nian, autór apresenta mai ita katekeze ida kona-ba Jezús, Aman nia Oan-Mane doben liu, ne'ebé sei konkretiza ninia projetu libertadór ba ema sira liuhusi don moris nian. Ba dixípulu sira, ne'ebé dezanima no ta'uk, Jezús hateten: dalan don moris nian la lori ba frakasu, maibé ba moris nakonu no definitivu. Imi mós tuir nia bá.

Iha *leitura dahuluk* apresenta figura Abraaun nian nu'udar paradigma atitude ida-nian iha Maromak nia oin. Abraaun mak ema fiar nian, ne'ebé moris iha raronak/eskuta konstante Maromak nian, aseita Maromak nia apelu sira no hatán ho obediénsia totál (maski planu sira-ne'e kontra ninia mehi no projetu pesoál sira). Iha perspetiva ida-ne'e, Abraaun mak modelu fiar-na'in nian ne'ebé komprende no tuir Maromak nia projetu.

Leitura daruak fó hanoin ba sarani sira katak Maromak hadomi sira ho domin maka'as no rohan-laek. Prova di'ak liu domin ne'e nian mak Jezús Kristu, Maromak nia Oan-Mane doben liu ne'ebé mate atu hanorin ba ema dalan moris loos nian. Nune'e, sarani ida la ta'uk buat ida no tenke enfrenta moris ho hakmatek no esperansa.

LEITURA I – Gen 22,1-2.9a.10-13.15-18

Leitura ohin nian halo parte bloku ida testu sira-nian ne'ebé iha naran jenériku “tradisaun patriarkál sira” (kf. Gn 12-36). Ne'e mak konjuntu ida relatu singulár sira, independente entre sira, laho unidade no laho karáktek istóriku. Iha kapitulu sira-ne'e ita hetan “mitu sira orijen nian” (deskreve oinsá patriarka klán ida nian foti rai ida halo sai ninian), “lenda kultu sira-nian” (haktuir oinsá maromak ida mosu iha fatin ne'e ba patriarka klán nian), indikasaun ± konkreta kona-ba klán la'o-rai sira nia moris ne'ebé sirkula Palestina durante milénu daruak (mK) no reflesaun teolójika tempu ikus nian ho objetivu atu apresenta ba fiar-na'in israelita sira modelu moris no fiar nian.

Relatu sakrifísiu Isaac (Gn 22) nian mak “lenda kultu nian” ida. Parese nia mosu iha santuáriu iha tasi-mane país nian, molok patriarka bíbliku sira ba horik iha zona ne'e. Lenda primitiva haktuir kona-ba fatin lulik ida (hanaran “El Yreêh”) iha-ne'ebé maromak ne'ebé adora iha fatin ne'e, salva labarik ida ema atu oferese nu'udar sakrifísiu (iha mundu kananeu ema oferese beibeik sakrifísiu umanu). Husi ne'e, iha fatin ida-ne'e mak ema troka sakrifísiu labarik sira-nian ba sakrifísiu balada nian.

Iha faze daruak, istória primitiva ne'e aplika tiha ba figura Abraaun nian, bainhira nia hela iha zona ne'e. Aman kananeu istória primitiva nian, ne'ebé lori nia oan-mane ba sakrifísiu, identifika tiha ho patriarka Abraaun. Tradisaun inklui klán Isaac nian ba Abraaun, nune'e Isaac sai oan ne'ebé atu oferese nu'udar sakrifísiu, hanesan lenda antiga pré-israelita haktuir.

Faze datoluk, teólogo elohista sira (sé. VIII mK) foti lenda kultu nian ne'e no uza ba katekeze. Iha katekista sira-ne'e nia reflesaun, lenda kultu “El Yreêh” sai katekeze kona-ba “prova” ida katak Abraaun ema justu hatudu nia obediénsia radikál no konfiansa ba Elohim.

Ikusmai, redatór pós-elohista ida aumenta iha testu elementu seluk ho karáktek teolójiku. Konserteza nia mak liga lenda sakrifísiu Isaac nian ho foho santu sakrifísiu Templu Jerusalém nian; nia mós mak aumenta iha istória ideia katak Abraaun nia komportamentu ho Maromak merese rekompensa ida no rekompensa ne'e iha futuru sei sulí ba Abraaun nia bei-oan sira hotu.

MENSAJEN

Iha inísiu narrasaun nian (vers. 1), mosu verbu “tau iha prova” (nassah” iha ebraiku) ne’ebé katekista elohista sira uza atu define sentidu hotu istória nian. Iha Testamentu Tuan, verbu ida-ne’e iha signifíkadu sira hanesan “ezamina”, “koko”, “demonstra”, “test”. Maromak koko Abraaun... nune’e mós koko nia Povu nia fuan..., koko ema ida... ita hetan beibeik iha Testamentu Tuan. “Prova” sira-ne’e serve, normalmente, atu Maromak koñese nia Povu nia fuan no tau iha prova ninia fidelidade (kf. Dt 8,2). Ne’e mak forma ida atu Maromak konfirma se komunnidade eh ema ne’e soi duni no iha kapasidade aru moris relasaun espesiál komuñeun no intimidade nian ho Nia. Abraaun la hatene katak Maromak “koko” hela nia.

Jahwéh nia “prova” ba Abraaun mak oferese nu’udar sakrifísu nia oan-mane mesak iha foho ida nia leten (vers. 2), prova ida todan liu. Isaac la’ós de’it oan-mane mesak no oan doben liu ba Abraaun, maski ida-ne’e susar liu ona; Isaac mós erdeiru Maromak nia promesa, ne’ebé Nia kontinua hafoun ho Abraaun... Isaac mak garantia futuru ida nian, dexendénsia boot ne’ebé sei simu rai; garantia ba promesa sira ne’ebé fô sentidu ba Abraaun nia peregrinasaun husi kedas nia sai husi nia rain, husik nia família no nia aman nia uma. Abraaun husik tiha buat hotu, no oras-ne’e hanesan fali Maromak la hanoin tiha ninia promesa rasik... Abraaun nia desizaun ne’e (kf. Gn 12) atu hatán ba Maromak nia dezafiu sira, opsaun ida di’ak eh lae; sei bele konfia iha Maromak ne’ebé troka nia hanoin eh lae? Sakrifísiu ne’e hanesan nega fali istória salvasaun rasik; Abraaun nia situasaun mak ida iha-ne’ebé kontinua hein Maromak ida, ne’ebé iha minutu ida hakarak sobu mehi sira ne’ebé Nia rasik tulun atu kria; kontinua konfia eh lae iha Maromak ida ne’ebé kontradís no derepente, haluha buat hotu Nia promete; ne’e mak momentu nakukun nian, momentu terus nian; ne’e mak momentu nia simu konvite atu la’o hanesan ema matan-delek iha dalan nakukun no inkomprensivel.

Oinsá mak Abraaun reagen ba “prova” boot ida-ne’e? Husi hahú to’o rohan, Abraaun la lokeibun se la’ós atu dehan “ha’u mak ne’e” (vers. 1. 11) – espresaun disponibilidade totál iha Maromak nia oin. Abraaun la diskute, la argumenta, la buka hetan resposta sira ba drama inkomprensivel ne’ebé hanesan harahun tiha promesa hotu; Abraaun tau nia an iha asaun. Dadeer sedu nia prepara sasán sira ba sakrifísiu, hahú la’o. To’o iha “foho sakrifísiu nian”, Abraaun harii altár, kesi vítima no losu tudik atu oho nia oan-mane. Abraaun nia silénsiu, nia resposta pronta no nia determinasaun hatudu ninia entrega, konfiansa tomak iha Maromak, obediénsia to’o konsekuénsia ikus.

Liutiha dalan naruk no terus “prova” nian, finalmente to’o mai momentu iha-ne’ebé Maromak, liuhusi ninia manu-ain nia lian, halo balansu no konstata rezultadu. “Prova” remata ona: Abraaun nia komportamentu hotu durante “krize” ne’e testemuña katak nia “hamta’uk Maromak” (vers. 12). Espresaun ida-ne’e hakarak dehan, husi sorin ida reverénsia no respeito no, husi sorin seluk, obediénsia pronta ba vontade divina, konfiansa metin iha Maromak ne’ebé la falla, renúnsia iha haraik-an ba kritériu rasik, adezaun inkondisionál ba Maromak nia vontade, aseitasaun tomak Maromak nia proposta no ukun-fuan sira.

Ita-nia istória remata ho referénsia ida ba “rekompensa” husi Maromak. Abraaun nia obediénsia sei hamosu moris naresin don divinu nian (bensan), dexendénsia boot “hanesan fitun iha lalehan eh hanesan rai-henek iha tasi ninin” no simu rai (vers. 17). Buat ne’ebé interesante liu mak indikasaun katak “ema justu” Abraaun nia obediénsia sei lori fuan universál ho bensan ba “nasaun hotu rai nian”. Iha “katekeze” ida-ne’e, intensaun fundamentál autór nian mak propoin mai ita atitude ne’ebé fiar-na’in ida tenke asume iha Maromak nia oin. Abraaun mak protótipu fiar-na’in ideál, ne’ebé hatene rona Maromak no simu nia projetu sira ho obediénsia inkondisionál, ho konfiansa totál, ho fidelidade.

LEITURA II – Rom 8,31b-34

Bainhira hakerek ba sarani sira iha Roma, Paulo remata daudaun ninia viajen misionária datoluk no prepara an atu bá Jerusalém. Apóstolu Paulo sente katak nia remata ona ninia misaun iha lorosa’e (kf. Rom 15,19-20) no hakarak lori Evanjellu ba sikun seluk mundu nian, katak loromonu. Paulo aproveita okaziaun atu kontakta komunnidade Roma nian no apresenta problema prinsipál ne’ebé mosu (problema unidade entre sarani husi judeu no jentiu sira). Ita iha tinan 57 eh 58.

Paulo aproveita atu hateten ba sarani sira husi Roma no sarani tomak katak Evanjellu tenke halibur no halo sarani sira sai ida de'it, laho distinsaun entre judeu, gregu eh romanu. Atu sobu ideia superioridade nian (liuliu judeu sira ne'ebé hanoin katak salvasaun liuhusi kumpre Lei Moisés nian), Paulo nota katak ema hotu moris iha salan laran (kf. Rom 1,18-3,20) no katak "Maromak nia justisa" mak haraik moris ba hotu, laho distinsaun (kf. Rom 3,1-5,11); no iha Jezús Kristu mak komunika vida ne'e no nakfilak ema (kf. Rom 5,12-8,39). Nune'e sarani sira tenke halo esperiénsia Maromak nia domin ne'ebé halo sira sai ida de'it no haksolok ho planu salvasaun ne'ebé Maromak hakarak oferese ba hotu. Simu salvasaun ne'ebé Maromak oferese, identifika an ho Jezús no ho Nia la'o iha dalan Maromak nia domin no saran an nian ba maun-alin sira (moris "tuir Espíritu") la'ós dalan fasil ida, ho glória no susesu umanu; maibé dalan ida ne'ebé presiza la'o, dalabarak, iha terus, iha sofrimentu, iha hakribi-an, hodi enfrenta forsa sira maete nian, opresaun nian, egoíзму nian no injustisa nian.

Maski iha barreira sira no dezafiu oioin, sarani ida konfia iha ézitu finál. Tanba sá?

Iha knananuk triunfu nian ida, ho domin no otimizmu, hodi hahí Maromak nia domin (kf. Rom 8,31-39), Paulo hateten ba sarani sira tanba sá mak sira tenke iha esperansa iha triunfu finál.

MENSAJEN

Razaun ba sarani sira-nia esperansa mak serteza katak Maromak hadomi nia oan sira hotu ho domin boot no rohan-laek. Prova domin boot Maromak nian mak haruka mai mundu Jezús Kristu, Oan-mane mesak (vers. 32), ne'ebé hanorin dalan moris nakonu nian no ksolok rohan-laek nian, ne'ebé luta to'o mate kontra buat ne'ebé oprime no halo ema sai atan.

Se Maromak hadomi ita ho modu intensu no totál, la iha ema ida bele akuza ita, kondena ita, sobu eh halo aat ita. Maromak mak "ida-ne'ebé justifika ita" (vers. 33) – katak Maromak mak, iha ninia laran-di'ak, bele tesi lia mai ita ho grasa no perdaun, maski ita halo sala no ita la fiél. Ema ida la kondena ita basá Maromak rasik (Nia mesak mak bele halo ne'e) hili atu salva ita, maski ita la merese.

Nune'e, sarani sira tenke enfrenta moris ho serenidade no esperansa, hodi konfia totalmente iha Maromak nia domin.

EVANJELLU – Mc 9,2-10

Parte daruak Evanjellu Marcos nian hahú ho anúnsiu ida Paixaun nian, tau iha Jezús niaibun (kf. Mc 8,31-32). Dixípulu sira komprende ona katak Jezús mak Messia libertadór ne'ebé Israel hein (kf. Mc 8,29); maibé sira sei fiar katak Jezús nia misaun mesiánika sei konkretiza liuhusi triunfu militar ba opresór sira Roma nian. Marcos esplika katak projetu mesiániku Jezús nian la konkretiza ho triunfu umanu, maibé iha krús – katak hodi saran moris rasik.

Molok transfigurasaun, Jezús fó sai ba dala uluk ninia paixaun (kf. Mc 8,31-33) no hanorin kona-ba atitude dixípulu nian (hakribi an rasik, kaer krús rasik no tuir Jezús – kf. Mc 8,34-38). Rona tiha "dalan krús nian" no hatene saida mak Jezús husu, dixípulu sira sai dezanimadu no frustradu, basá sira haree katak sira sei remata iha frakasu; sira-nia mehi glória nian, triunfu nian troka fali ho krús iha foho Jerusalém, no sira husu ba an rasik se vale ga la vale tuir mestre ida ne'ebé oferese mate iha krús.

Iha kontestu ne'e mak Marcos tau espizódiu transfigurasaun nian, atu fó korajen ba dixípulu sira. Iha epizódiu ne'e hatudu Jezús nia glória no atesta katak – maski krús besik daudaun – Nia mak Maromak nia Oan doben. Ho transfigurasaun, dixípulu sira simua garantia katak projetu ne'ebé Jezús apresenta mak projetu ida husi Maromak; no maski sira iha dúvida, sira simu esperansa foun ne'ebé tulun sira atu tuir projetu ida-ne'e.

MENSAJEN

Pájina katekeze nian ida-ne'e, ho objetivu atu hanorin katak Jezús mak Maromak nia Oan no projetu ne'ebé nia popoin mai husi Maromak, harii iha elementu simbóliku sira foti husi Testamentu Tuan.

Foho situa iha kontestu revelasaun nian: iha foho mak Maormak hatudu An; no, ho modu espesial, iha foho tutun ida mak Nia halo aliansa ho nia Povu.

Mudansa oin no hatais nabilan, mutin loos, fó hanoin Moisés nia oin nabilan, bainhira tuun husi Sinai (kf. Ex 34,29), depoizde hasoru malu ho Maromak no simu fatuk-belar sira Lei nian.

Kalohan, hatudu Maromak nia prezensa: iha kalohan mak Maromak hatudu nia prezensa bainhira lori nia Povu iha dezertu (kf. Ex 40,35; Nm 9,18,22; 10,34).

Moisés no Elias reprezenta Lei no Profeta sira (ne'ebé haklaken no halo ita komprende Jezús); aleinde ne'e, sira mak personajen sira ne'ebé, tuir katekeze judaika, tenke mosu iha “Na'i nia loron”, bainhira sei manifesta salvasaun definitiva (f. Dt 18,15-18; Mal 3,22-23).

Dixípulu sira nia laran-ta'uk no perturbasaun mak reasaun ne'ebé ema ida baibain iha, hasoru manifestasaun Maromak nia kbiit, beran-boot no ukun (kf. Ex 19,16; 20,18-21).

Tenda/taka-baluk sira hakarak fó hanoin kona-ba “festa taka-baluk nian”, atu hanoin tempu ézodu nian, bainhira Maromak nia Povu horik iha “taka-baluk sira iha dezertu.

Mensajen fundamentál, hakarak hateten mai ita sé mak Jezús. Hodi uza simbolojia Testamentu Tuan nian, autór hakarak dehan klaru katak Jezús mak Maromak nia Oan doben no iha Nia mak hatudu Aman nia glória. Nia mak Mesias libertadór no makso'ik ne'ebé Israel hein, Lei (Moisés) no Profeta sira (Elias) haklaken. Ida tan: Nia mak Moisés foun – katak, husi Niia mak Maromak fó ba Povu lei foun no propoin Aliansa foun ba ema sira.

Husi Moisés foun ne'e nia asaun libertadora sei moris mai Povu foun ida. Ho Povu foun ne'e, Maromak sei halo Aliansa foun; no sei la'o ho nia iha dalan sira istória nian, hodi lori nia liuhusi “raifuik” ne'ebé hasai husi moris-atan no haraik liberdade.

Ba dixípulu sira ne'ebé dezanimadu, apresentasaun ne'e hakarak hatudu moris-hi'as, haktuir iha-ne'e nu'udar Maromak nia glória iha Jezús, ne'ebé nia “hatais sai nabilan hanesan loron, mutin liu” (fó hanoin kona-ba ema ne'ebé tuur iha Jezús nia rate no dehan ba feto sira kona-ba moris-hi'as – kf. Mc 16,5) no liuhusi Jezús nia rekomendasaun finál atu keta dehan ba ema ida molok Mane-Makso'ik moris hi'as husi mate (Mc 9,9). Krús la iha liafuan ikus, basá iha Jezús nia dalan nia rohan (nune'e mós maktuir sira Jezús nian) iha moris-hi'as, moris nakonu, vitória husi mate.

Liafuan ikus kona-ba Pedro nia hakaran atu harii taka-baluk tolu iha foho tutun, hanesan fali hakarak sistema an iha ne'ebá. Partikulár ida-ne'e bele signifika katak dixípulu sira hakarak para iha manifestasaun glória nian, hodi haluha tiha Jezús nia destinu sofrimentu nian. Jezús la hatán ba proposta ne'e: Nia hatene katak Maromak nia projetu – projetu atu harii Maromak nia Povu foun ida no lori sira husi moris-atan ba liberdade – tenke liu husi dalan saran moris nian, entrega total nian, domin to'o konsekuénsia ikus liu.